

Förstudie angående utredning av kvartersnära återvinnings- centraler (Returpunkter) i Järfälla

Innehåll

1. SYFTE.....	3
2. BAKGRUND	3
3. MÅL	4
4. ANALYS.....	4
4.1. Returpunkt	5
4.2. Vad vill Järfällaborna	5
4.3. Ekonomiska konsekvenser	5
4.4. Behovet.....	6
5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	6

1. SYFTE

- Undersöka/utreda möjligheten att införa kvartersnära återvinningscentraler (Returpunkter) i Järfällas kommundelar samt ekonomiska konsekvenser
- Förklara hur Returpunkterna kan komplettera Returparken samt utreda behovet

2. BAKGRUND

Medborgarna har en skyldighet att sortera avfall som uppkommer i hushållet enligt gällande lagstiftning. Men avfallslagstiftningen som påverkar hushållen är svår att förstå för vem som helst som inte är insatt, vilket medför att medborgarna i Järfälla kommun inte alltid vet var de ska sortera och avlämna avfallet som uppkommer. Det är också svårt att veta vilka produkter eller material som kan återbrukas och återvinnas istället för att kastas. På grund av kunskapsbristerna så slängs mycket idag som hade kunnat återbrukas eller återvinnas. Grundtanken i kommunens avfallsplan är att avfall ska återbrukas, eller i alla fall materialåtervinnas före energiåtervinning. Restavfallet från Järfälla kommun energiåtervinns genom förbränning i dagsläget.

Kommunerna i Sverige sammanställer årligen statistik för det avfall och återbrukade material och produkter som omhändertagits under året. Detta gör även vi i Järfälla kommun och trenden de senaste åren visar bland annat på att mängden produkter och material som insamlas för återbruk i Järfälla minskat. Vi ser att det finns flera orsaker till det, men primärt så finns det få platser och få system att lämna och hämta återbrukade produkter och material. Speciellt så saknas det system nära medborgarnas hem för återvinning och återbruk som är anpassade efter behovet.

Vartannat år tar avfallsavdelningen på kommunen, i samarbete med SÖRAB, fram en plockanalys av restavfallet för att veta vad som kastas. De senaste åren har plockanalysen visat ungefär samma resultat. Restavfallet är den vanliga "soppåsen". Våra plockanalyser för 2018 visar att endast 26 % av avfallet i soppåsen ska vara i just "soppåsen". 2018 var det 35 % tidningar och förpackningar, 36 % var matavfall, 3 % var trädgårdsavfall, 0,28 är el och farligt avfall i restavfallet. Farligt avfall och elavfall ska absolut inte förkomma i där. Tråkigt nog så visade analysen att Järfällaborna hade kastat flest batterier i "soppåsen" jämfört med de andra medborgarna från övriga kommunerna i SÖRAB.

För medborgare i kommunen så finns mycket av informationen kring avfall, återvinning och återbruk att hitta på kommunens hemsida, men det är ändå inte helt enkelt att veta vart avfallet eller återbruk ska avlämnas. I hushållen uppkommer det många olika avfallsfraktioner. För ett vanligt hushållen så ska exempelvis en eller två avfallsfraktioner lämnas i kärl vid eller i fastigheten där man bor fastighetsnära. En annan avfallsfraktion ska transporteras iväg till förpacknings- och tidningsindustriernas återvinningsstationer (ÅVS) utanför den egna fastigheten. En tredje fraktion ska lämnas på återvinningscentralen (ÅVC).

I kommunen idag så har vissa flerfamiljshus fastighetsnära insamling (FNI) av förpackningar och tidningar, men långt ifrån alla flerfamiljshus. Det ser likadant ut för samfälligheter med rad och kedjehus. Småhusen i kommunen har ingen FNI av förpackningar och tidningar. Generellt så saknas även abonnemang och insamling av elavfall samt farligt avfall i de flesta boendeformerna.

Avstånden till avfallssystemen är problematiska i Järfälla. Det saknas till exempel flera ÅVS i Järfälla kommun. Speciellt i vissa kommundelar som Skälby och Viksjö är det extra tydligt. Detta resulterar i att mycket förpackningar hamnar i hushållsavfallet vilket inte är förenligt med ansvarsfördelningen i lagstiftningen. På en ÅVS kan medborgarna lämna förpackningar och returpapper så att de kan återvinnas och hämtas och behandlas av förpacknings- och tidningsindustrierna.

Även avstånden till återvinningscentralen är stora idag för många invånare. På grund av avståndet så åker flera medborgare från Järfällas södra kommundelar till Lövsta (ÅVC) i Stockholm stad istället för att åka till Görväln (ÅVC) i Järfälla kommun. ÅVC i Görväln drivs av SÖRAB. På en ÅVC kan medborgare avlämna sällan uppkommande avfall så som skrymmande hushållsavfall samt annat avfall som kan materialåtervinnas. De kan även lämna farligt avfall, trädgårdsavfall samt bygg- och rivavfall. Delar av avfallet som samlas in på ÅVS och ÅVC är kopplat till ett producentansvar enligt gällande lagstiftning. Förpackningar, däck, returpapper, elektronik, batterier, läkemedel är exempel på produkter som innefattas av producentansvaret. Dessa fraktioner kan kommunen samla in men producenterna har ett ekonomiskt ansvar att ta hand om avfallet samt återvinna avfallet på bästa sätt.

Vi på kommunens avfallsavdelning ser att det finns ett behov av att utveckla avfallshanteringen och servicen till medborgarna genom att öka tillgången till de avfallssystem som finns. Vi ser att även medborgarna menar att de inte är helt nöjda med avfallshanteringen. I SCB:s undersökning Nöjd medborgare index (NMI) visar resultatet att medborgarna inte är helt nöjda med sin renhållning och sophämtning. Index har halkat ner från 68 föregående höst 2017 till 61 under hösten 2018. Enligt prioriteringsmatrisen i undersökningen bör renhållning och sophantering förbättras om möjligt. Även våra egna erfarenheter stödjer denna undersökning.

3. MÅL

EU:s mål, de nationella målen samt målen i avfallsplanen pekar på att vi behöver öka mängden förebyggande åtgärder, främja återbruk samt minska mängden avfall. Grundtanken är att också att produkter och material ska cirkuleras så långt som möjligt. Enligt målen ska utsorteringen av avfall vara enkel samt att tillgången till avfallssystemen ska utgå ifrån medborgarna behov. Målen visar även att vi har en nollvision för farligt avfall i restavfallet.

4. ANALYS

Järfälla kommun har skrivit markanvisningsavtal med SÖRAB om att etablera en Returpark inom Stäkets verksamhetsområde. Returparken är tänkt att byggas i kommunens norra delar. Fem kilometer norrut jämfört med dagens ÅVC vid Görväln, i den norra delen av kommunen. När den nya returparken är på plats så är det tänkt att ÅVC i Görväln stängs.

En returpark är en uppgraderad version av en återvinningscentral. Den största skillnaden mellan de båda är att Returparkens syfte är att möjliggöra återbruk i första hand samt att förbättra materialåtervinningen i andra hand. Men även att förenkla inlämnandet av sällan uppkommande avfall som uppkommer i hushållen som inte

omhändertas fastighetsnära. För att uppnå ett bättre återbruk ges möjligheten till att avlämna produkter och material som kan återbrukas. På de platser där det finns returpark idag så har andelen för insamlat återbruk ökat. Dessa returpunkter kan även användas som multifunktionella system med exempelvis café och verkstäder där medborgare kan laga trasiga produkter istället för att göra sig av med dem.

4.1. Returpunkt

SÖRAB har under några år tittat på ett system som kompletterar returparken. Tanken är att förenkla och göra det lätt för boende i kommunen att göra rätt. Först och främst genom att alla medborgare ska ha ett rimligt avstånd till avlämning av avfall. SÖRAB har valt att kalla detta system för Returpunkt. Tidigare så har de oftast benämnt som mini-ÅVC. Hos returpunkten ska medborgare kunna avlämna återbruk, grovavfall av mindre sort, farligt avfall samt elavfall. Det ska vara utformat som en Returpark fast i butiksstorlek. SÖRAB menar att Returpunkten bör placeras någorlunda centralt i stadskärnorna så att medborgarna kan gå eller cykla dit för att lämna sitt avfall. Medborgarna bör även kunna få eller få köpa återbrukade produkter och material i returpunkten. En lättillgänglig plats där medborgare kan få hjälp med information om avfall, återbruk och klimatpåverkan osv.

En Returpunkt planeras just nu i centrala Sundbyberg. I bottenplan i en fastighet på en av Sundbybergs centralaste gator. Returpunkten i Sundbyberg är ett test där SÖRAB ska utveckla konceptet tillsammans med en kommun. Intentionerna är att det ska vara aktuellt i Järfälla kommun efter ca ett år när testet utvärderats. Förvaltaren som är det kommunala bostadsbolaget i Sundbyberg hyr ut lokalen till SÖRAB genom ett vanligt hyresavtal. I lokalen så driver SÖRAB returpunkten som vilken verksamhet som helst. I dagsläget behövs en upphandlad extern resurs som driver anläggningen. Ytterligare kostnader i projektet är sammanställning av befintlig lokal, försäkringar, el och värme osv. Dessa kostnader beror mycket på lokalen och läget. Lokalen i Sundbyberg placeras mycket centralt. Frakten av avfall mellan returpunkten och returparken/ÅVC sköter SÖRAB med egen transport. Lokala återbruk ska vara involverade för avsättning av återbrukade varor och material.

4.2. Vad vill Järfällaborna

Våra samtal med medborgarna visar att de flesta vill göra rätt i form av utsortering men att det inte alltid går på grund av att det känns komplicerat och svårt. De menar de vill att avfallssystemen ska vara enkelt att använda. De vill även kunna hantera avfall närmare hemmet där det uppstår. De menar att avstånden till ÅVS/ÅVC och återbruksverksamheter inte alltid är rimliga och därför blir utsorteringen inte optimal.

4.3. Ekonomiska konsekvenser

Intentionen från SÖRAB är att de driver returpunkten samt hyr lokalen. Kommunens arbetsmarknadsenhet kan vara med som stödresurs om kommunen är intresserad. Utbildning sker då av SÖRABs personal. SÖRAB är positiva till ett sådant samarbete då den lokala anknytningen är viktig. Intentionen från SÖRAB är att kostnaden för lokal och drift hamnar på kommunfakturan från SÖRAB men att behandlingsavgiften blir oförändrad. Om Returpunkten etableras i alla SÖRABs kommuner kan kostnaden tänkas inkluderas i kostnaden för Returparken. Intentionen är att Returpunkten inte ska drivas av kommunen. Konsekvensen är att returpunkter ökar kostnaderna för

kommunen i driftfas. Vi bedömer att de ökade kostnaderna inte kan specificeras ytterligare i dagsläget före en tidig utvärdering av den planerade returpunkten i Sundbyberg.

4.4. Behovet

Det finns ett behov att införa Returpunkter i Järfälla för att utveckla vår service mot medborgarna. Järfälla kommun bör utgå ifrån medborgarnas behov. De ska känna att det är lätt att göra rätt. Speciellt så saknas det system nära medborgarnas hem för återvinning och återbruk. Följden är att mycket av detta hamnar i restavfallet eller ”soppåsen”. Genom att införa Returpunkter så bör många medborgares avstånd till avfallssystem minska. Det medför att återbruket av varor och material blir enklare, men även att återvinningen blir bättre. Det bör även påverka andelen farligt avfall/elavfall i restavfallet. Returpunkter kan även möjliggöra att Järfälla kommun kan nå våra ambitiösa avfallsmål i avfallsplanen men framför allt så ökar medborgarnas servicegrad.

Resultatet i plockanalysen visar att Järfälla kommun bör förenkla avfallssystemet för medborgarna för att avfallet ska sorteras rätt. Returpunkten är ett sätt att förenkla.

Modern stadsplanering förutsätter att de bilburna blir färre. Färre bilar ökar behovet av en nära avfallshantering i anslutning till medborgarna. Åtgärden bör minska logistikbehovet generellt vilket minskar kostnaderna runt logistiken för hushållsavfall samt att den bör öka miljö- och klimatvinsten.

5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Det finns möjligheter att införa Returpunkter i Järfälla kommun. Det finns även ett behov av att införa returpunkter i Järfälla. Kostnaderna kan i dagsläget inte specificeras utan bör utredas ytterligare i samarbete med SÖRAB efter en tidig utvärdering att Sundbybergs returparks. *Tidiga förslag på placering av Returpunkter:* Kallhäll Centrum, Jakobsbergs centrum, Viksjö Centrum, Barkarby/Veddesta, Barkarbystaden